

Ανδρέας Γεωργιάς

Στόχος της ανά χειράς μελέτης είναι μια προσέγγιση στο **TWO CADENZA LIKE INVENTIONES FOR SOLO VIOLA**, προσέγγιση εκ φύσεως αναλυτική ενός έργου του Θόδωρου Αντωνίου για σόλο βιόλα. Γίνεται αξιολόγηση στη βάση αφενός της τεχνικής της βιόλας, του τρόπου δηλαδή με τον οποίο ο συνθέτης αναδεικνύει τις ηχητικές δυνατότητες του οργάνου και μελετάει τις τεχνικές και τα ιδιαίτερα γνωρίσματά του. Αφετέρου, εκτιμάται η εκπαιδευτική αξία του έργου, το πώς και σε ποιον βαθμό δηλαδή συνεισφέρει στην εκπαίδευση των εκτελεστών της βιόλας.

Μετά από παράκληση του υπογράφοντα τη συγκεκριμένη μελέτη προς τον συνθέτη δημιουργήθηκε η εν λόγω σύνθεση το 2013. Στόχος ήταν η παραγωγή νέων έργων της μορφής *etude* για βιόλα, έτσι ώστε να εμπλουτιστεί το ρεπερτόριο που στοχεύει στην εκπαίδευση των εκτελεστών που βρίσκονται σε προχωρημένο ή υψηλό επίπεδο.

Η διάρκεια της πρώτης *cadenza* δεν ξεπερνάει τα τριάμισα λεπτά. Η εναλλαγή τόσο της έντασης όσο και των διαφοροποιήσεων σε ηχοχρωματικό επίπεδο είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του έργου που παρουσιάζονται τόσο προοδευτικά όσο και απότομα. Η ταυτότητα του έργου είναι αναμφισβήτητα δεξιοτεχνική, ωστόσο δεν παρουσιάζει δυσκολίες σε ό,τι αφορά τη ρυθμική αγωγή, το μέτρο (πρόκειται για μέτρα δύο, τριών ή τεσσάρων τετάρτων ενώ λείπουν οι πολύπλοκες μικτές υποδιαίρεσεις), σε ό,τι αφορά την ταχύτητα του δεξιού χεριού καθώς επίσης και την τεχνική του αριστερού χεριού σε ό,τι αφορά την ταχύτητα και την επιλογή θέσεων παιξίματος, η οποία περιλαμβάνει μόνο την πρώτη, δεύτερη και τρίτη θέση στην ταστιέρα, με ελάχιστες εξαιρέσεις να αποκλίνουν από το μοτίβο αυτό (περισσότερα περί αυτού στην ερμηνευτική προσέγγιση). Οι εκτελεστές μεταβαίνουν από τη μία θέση στην άλλη με ομαλό τρόπο, ενώ το αριστερό χέρι αποφεύγει τα μεγάλα «άλματα». Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται το βέλτιστο κούρδισμα.

Το εν λόγω έργο κάνει χρήση όλων σχεδόν των ηχητικών δυνατοτήτων της βιόλας και μεγάλου μέρους της τεχνικής της, ενώ τα ηχοχρώματα παρουσιάζονται σε μεγάλη ποικιλία. Ιδιαίτερα η τεχνική του αριστερού χεριού και η εκτεταμένη χρήση συγχορδιών και τα αρμονικά διαστήματα παρουσιάζονται με μεγάλη ποικιλία, αλλά η τοποθέτησή τους στο έργο επιτρέπει την εκτέλεσή τους με ακρίβεια. Στο σημείο αυτό, και προς επίρρωση των παραπάνω, αξίζει να εξεταστεί η συγχορδία του μέτρου 9 (εμφανίζεται και αλλού), η οποία θέτει την υποχρέωση στον εκτελεστή να κρατήσει το πρώτο δάκτυλο παράλληλα με το δεύτερο στην πρώτη θέση καθώς επίσης και τη συγχορδία του μέτρου 6 (εμφανίζεται και αλλού), η οποία υποχρεώνει σε προέκταση του δεύτερου δακτύλου κάνοντας *glissando* από τη νότα σολ στη σι ύφεση.

Μέτρο 6

The image shows the musical notation for Measure 6. It is in 3/4 time. The notation consists of a single staff with a treble clef. The first measure contains a triplet of eighth notes. The second measure contains a half note with a fermata and the word 'lunga' above it. The third measure contains a half note with a fermata and the word 'lunga' above it. The fourth measure contains a triplet of eighth notes. Above the staff, there are two dashed lines: the first is labeled 'rit.' and the second is labeled 'accel.'. The piece ends with a double bar line.

Μέτρο 9

Πώς χρησιμοποιείται το vibrato και οι αρμονικοί

Οι φυσικοί αρμονικοί κατέχουν περίοπτη θέση στο έργο. Ο εκτελεστής έχει σε κάθε περίπτωση τον χρόνο που απαιτείται για να προετοιμαστούν οι αρμονικοί. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στη νότα ρε του μέτρου 12, η οποία είναι μια φυσική αρμονική με την καίρια ένδειξη *molto vibrato* από τον συνθέτη. Σημειωτέον ότι η εν λόγω ένδειξη αναφέρεται κυρίως στην ένταση και τη διάρκεια της νότας και λιγότερο με το ποίκιλμα του ήχου που παράγεται. Το αποτέλεσμα εδώ είναι η ενίσχυση της έντασης ενώ παρατείνεται ο χρόνος που διαρκεί η αρμονική έναντι των ανοικτών χορδών προκειμένου να επιτευχθεί ισορροπία του ήχου.

Μέτρο 12

Sul tasto – Flautando

Στην κυριολεξία, η ένδειξη *flautando* καλεί τον εκτελεστή να χρησιμοποιήσει τέτοια τεχνική παιξίματος ώστε η βιόλα να παράγει το ηχητικό αποτέλεσμα του φλάουτου. Η εν λόγω τεχνική απαιτεί από τον εκτελεστή να παίζει κοντά στην ταστιέρα (*sul tasto*) πολύ ελαφρά και να αποφεύγει με κάθε κόστος τη χρήση του *vibrato*. Το πλεονέκτημα της τεχνικής *flautando* είναι ότι έχει ενδιαφέρον από την άποψη του ηχητικού αποτελέσματος· το μειονέκτημα, ωστόσο, είναι η εξαιρετικά μικρή ένταση ήχου. Στο έργο που μελετάται (μέτρο 43) συνοδεύεται από την ένδειξη *crescendo*, κάτι που προσδίδει μια επιπρόσθετη δυσκολία για τον εκτελεστή, ο οποίος πρέπει να μην υπερβεί κάποια όρια στο *crescendo* για να διατηρηθεί αναλλοίωτο το ηχόχρωμα του *flautando*.

Μέτρο 43

Νύξη των χορδών με τα δάκτυλα (*pizzicato*) ως μέρος της τεχνικής του δεξιού χεριού

Δεν είναι σπάνιο φαινόμενο να χρησιμοποιείται η τεχνική της νύξης των χορδών με τα δάκτυλα (*pizzicato*) και στις δύο μορφές της: τόσο νύξη με τα δάκτυλα του δεξιού χεριού όσο και με τα δάκτυλα του αριστερού χεριού.

Μέτρο 28

Musical notation for measure 28. The staff is in 3/4 time. It starts with a dynamic marking of *p* (piano). Above the staff, there is a dashed line with 's.p.' (sul ponticello) on the left and 'ord.' (ordinario) on the right. The notation shows a single note on the G string, which is a half note. Below the staff, there is a diagram of a violin body with a horizontal line indicating the position of the finger on the G string.

Μέτρα 32-33

Musical notation for measures 32-33. The staff is in 3/4 time. It starts with a dynamic marking of *f* (forte). Above the staff, there is a dashed line with 'accel.' (accelerando) on the left and 'pizz.' (pizzicato) on the right. The notation shows a sequence of notes: a quarter note, a quarter note with a sharp sign, a quarter note, a quarter note with a sharp sign, a quarter note, a quarter note, a quarter note with a flat sign, and a quarter note. There are triplets over the first three notes and the last three notes. The notation ends with a double bar line.

Τεχνική *Sul Ponticello*

Η τεχνική παιξίματος πολύ κοντά στον καβαλάρη (*Sul Ponticello*) υποδεικνύεται προς τον εκτελεστή στα μέτρα 13-15 καθώς επίσης και στο μέτρο 27, όπου εμπλουτίζεται με την ένδειξη *proco a proco ordinario* και στο 26 *proco a proco sul pont.* Η τεχνική *Sul Ponticello* αναδεικνύεται από άποψη ηχητικού αποτελέσματος στις χαμηλότερες φωνές της βιόλας, οι οποίες επιλέγονται από τον συνθέτη για την ανάδειξη της συγκεκριμένης τεχνικής.

Μέτρα 13-15

Musical notation for measures 13-15. The staff is in 3/4 time. It starts with a tempo marking of $\text{♩} = 70$ and a dynamic marking of *p* (piano). Above the staff, there is a dashed line with 'arco s.p.' (arco sul ponticello) on the left. The notation shows a sequence of notes: a quarter note, a quarter note with a sharp sign, a quarter note, a quarter note with a sharp sign, a quarter note, a quarter note, a quarter note with a flat sign, and a quarter note. There are triplets over the first three notes and the last three notes. The notation ends with a double bar line. Below the staff, there is a diagram of a violin body with a horizontal line indicating the position of the finger on the G string.

Glissando

Γίνεται χρήση της τεχνικής *glissando* στα μέτρα 2, 6-9, 13 21, 29, 40, 58, 63, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω τεχνική πρέπει να μελετάται με ακριβώς τον τρόπο που πρέπει να μελετώνται οι αλλαγές των θέσεων. Ενδεικτικά αναφέρεται η μετάβαση από την πρώτη στην τρίτη θέση στο μέτρο 2 προς 3 και η μετάβαση από την τρίτη στην πρώτη θέση στο μέτρο 13 προς 14 κ.α.

Μέτρα 2-3

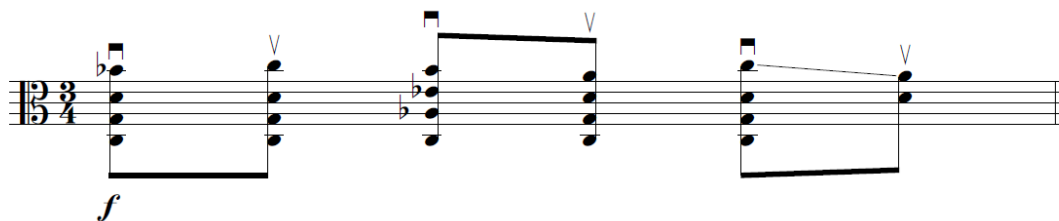
Μέτρα 13-14

Επαναλαμβανόμενες δοξαριές (Repeated strokes)

Στο μέτρο 16 οι νότες διαχωρίζονται σαφώς με μία σειρά από διαδοχικές δοξαριές με αφετηρία τη βάση του δοξαριού και με αποτέλεσμα πολύ βαρύ και εντόνωσ ηχητικό. Ο χρόνος που απαιτείται για να εκτελεστούν είναι συγκεκριμένος και δίνεται οριακά από τον συνθέτη.

Μέτρο 16

Συνδυασμοί τεχνικών παιξίματος

Μετά το σημείο αυτό το έργο δεν παρουσιάζει ιδιαιτερότητες που να απαιτούν ανάλυση για την εκτέλεση.

Η δεύτερη cadenza διαρκεί από ένα έως ενάμιση λεπτό. Χαρακτηριστικό της εν λόγω cadenza είναι το πώς εναλλάσσεται η ένταση και πώς πραγματοποιούνται οι ηχοχρωματικές διαφοροποιήσεις που πραγματοποιούνται είτε σταδιακά είτε απότομα.

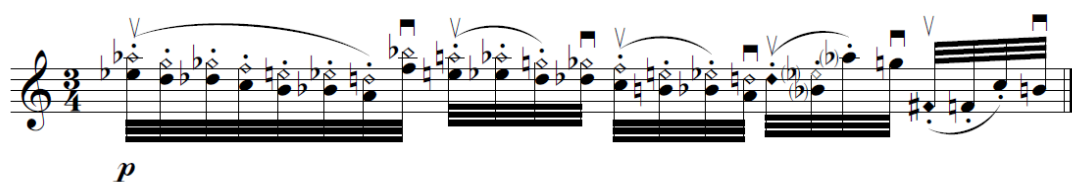
Ιδιαίτερη δεξιοτεχνία χαρακτηρίζει το έργο, το οποίο όμως είναι βατό από άποψη ρυθμικής αγωγής (υπάρχουν μέτρα δύο, τριών ή τεσσάρων τετάρτων χωρίς πολύπλοκες μικτές υποδιαιρέσεις). Σε ό,τι αφορά τη δεξιοτεχνία του δεξιού χεριού καθώς επίσης και την τεχνική του αριστερού χεριού σε θέματα ταχύτητας και επιλογής θέσεων παιξίματος, υπάρχουν μεν ιδιαίτερες δυσκολίες, δεν ξεφεύγουν όμως από τις δυνατότητες του οργάνου.

Το έργο αναδεικνύει μεγάλο φάσμα των τεχνικών και ηχητικών δυνατοτήτων, όπως για παράδειγμα η τεχνική του αριστερού χεριού και η χρήση συγχορδιών καθώς επίσης και μεγάλη ποικιλία ηχοχρωμάτων της βιόλας. Παρατηρείται επίσης εκτεταμένη χρήση συγχορδιών και μεγάλη ποικιλία αρμονικών διαστημάτων και ηχοχρωματικών διαφοροποιήσεων. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι με τέτοιο τρόπο τοποθετημένα που κρίνεται σχετικά εύκολο να εκτελεστούν με ακρίβεια από τεχνικής άποψης.

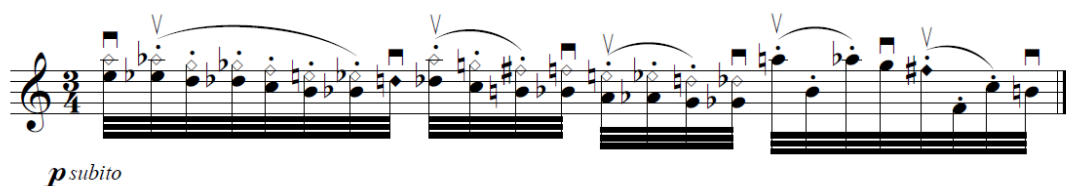
Χρήση Αρμονικών

Στο έργο γίνεται εκτεταμένη χρήση φυσικών και τεχνητών αρμονικών. Προκειμένου να παραχθούν οι αρμονικές απαιτείται από τον εκτελεστή περισσότερος χρόνος προετοιμασίας από το φυσικό παίξιμο. Ο συνθέτης το γνωρίζει και για τον λόγο αυτό δίνεται πάντα ο απαραίτητος χρόνος προκειμένου να προετοιμάσει ο εκτελεστής τους αρμονικούς με τον καλύτερο τρόπο.

Μέτρο 16

Μέτρο 15

Vibrato

Εύστοχη χρήση του *molto vibrato* γίνεται στο μέτρο 4. Η ένδειξη αυτή δεν έχει τόσο σχέση με το «στόλισμα» του ηχητικού αποτελέσματος αλλά κυρίως με τη διάρκεια και την ένταση της νότας πάνω στην οποία βρίσκεται. Η

χρήση αυτή γίνεται για να ενισχυθεί η ένταση και ο χρόνος διάρκειας της αρμονικής έναντι των ανοικτών χορδών, με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθεί ηχητική ισορροπία.

Μέτρο 4

arco ord.
m.vibr.
ff

rit.

V.

(b)

The musical score for Measure 4 is written in 2/4 time. It features a treble clef and a key signature of one flat. The notation includes a dynamic marking of *ff* (fortissimo) and a performance instruction 'arco ord. m.vibr.' (arco ordinario, moderate vibrato). A 'rit.' (ritardando) marking is placed above the staff. The melody consists of a series of notes, with a 'V.' (vibrato) marking above the first two notes and a '(b)' (basso) marking below the last note. The bass line is a simple accompaniment of eighth notes.

Sul tasto *Flautando*

Το πλεονέκτημα της τεχνικής *flautando* είναι ότι έχει ενδιαφέρον από την άποψη του ηχητικού αποτελέσματος· το μειονέκτημα, ωστόσο, είναι η εξαιρετικά μικρή ένταση ήχου. Στο έργο που μελετάται (μέτρο 43) συνοδεύεται από την ένδειξη *crescendo*, κάτι που προσδίδει μια επιπρόσθετη δυσκολία για τον εκτελεστή, ο οποίος πρέπει να μην υπερβεί κάποια όρια στο *crescendo* για να διατηρηθεί αναλλοίωτο το ηχόχρωμα του *flautando*.

Μέτρο 10

meno mosso
flautando ethereal
p

V.

V.

The musical score for Measure 10 is written in 3/4 time. It features a treble clef and a key signature of one sharp. The notation includes a dynamic marking of *p* (piano) and performance instructions '*meno mosso*' and '*flautando ethereal*'. The melody consists of a series of notes, with 'V.' (vibrato) markings above the first and last notes. The bass line is a simple accompaniment of eighth notes.

Glissando

Γίνεται χρήση της τεχνικής *glissando* στα μέτρα 2, 6-9, 13 21, 29, 40, 58, 63, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω τεχνική πρέπει να μελετάται με ακριβώς τον τρόπο που πρέπει να μελετώνται οι αλλαγές των θέσεων. Ενδεικτικά αναφέρεται η μετάβαση από την πρώτη στην τρίτη θέση στο μέτρο 2 προς 3 και η μετάβαση από την τρίτη στην πρώτη θέση στο μέτρο 13 προς 14 κ.α.

Μέτρο 7

f

fp

The musical score for Measure 7 is written in 3/4 time. It features a treble clef and a key signature of one flat. The notation includes dynamic markings of *f* (forte) and *fp* (fortissimo-piano). The melody consists of a series of notes, with a 'V.' (vibrato) marking above the first note. The bass line is a simple accompaniment of eighth notes.

Χρήση δεξιού χεριού – *Ricochet*

Η χρήση του δεξιού χεριού είναι το βασικότερο τεχνικό χαρακτηριστικό του εν λόγω έργου. Η χρήση του είναι αισθητή σε όλη τη διάρκεια του κομματιού, ενώ παρουσιάζεται παράλληλα με άλλες τεχνικές, με κίνηση κυρίως από πάνω προς τα κάτω (με εξαίρεση το μέτρο 11).

Μέτρο 1

Μέτρο 11

Col Legno Battuto – col legno tratto

Ο συνθέτης χρησιμοποιεί την τεχνική *Col Legno Battuto* στο τρίτο μέτρο και στο μέτρο 26 και την τεχνική *col legno tratto* στο μέτρο 26. Οι εν λόγω τεχνικές δεν παρουσιάζουν δυσκολία στην εκτέλεση.

Μέτρο 3

Μέτρο 26

Συνδυασμοί τεχνικών παιξίματος

Ένα άλλο χαρακτηριστικό σε ό,τι αφορά τη γραφή της βιόλας στο εν λόγω έργο δεν περιορίζεται στις τεχνικές παιξίματος αλλά εκτείνεται στον συνδυασμό τους, ο οποίος είναι εμφανής σε πολλές περιπτώσεις. Κάποιοι από τους συνδυασμούς που παρατηρούνται είναι α) Ricochet συγχορδιών (μέτρα 3,4, 8,13,21, 22 23), β) συγχορδίες clb (μέτρο 3, 26), γ) συγχορδίες αρμονικής και φυσικής νότας (μέτρο 5), δ) glissando τεχνητής προς φυσική αρμονική (μέτρο 25), ε) Ricochet αρμονικών (μέτρο 6, 15), στ) glissando συγχορδιών (μέτρο 8, 14,) ζ) συγχορδίες clt κ.α.

Η μελέτη του κομματιού δεν γίνεται πιο δύσκολη εξαιτίας αυτών των τεχνικών. Αντιθέτως, είναι εξαιρετικά ωφέλιμη για τον εκτελεστή, αφού ο συνθέτης προσαρμόζει τη γραφή του στη φυσιογνωμία του παιξίματος του οργάνου με στόχο την ανάδειξη των ηχητικών δυνατοτήτων του με τρόπο εξαιρετικό.

Σε ό,τι αφορά την επιλογή δακτυλισμών, η γραφή του συνθέτη δεν περιορίζει τον εκτελεστή σε μια επιλογή, και του δίνει τη δυνατότητα να επιλέξει αυτή που τον βολεύει καλύτερα.

Ανακεφαλαιώνοντας, η εν λόγω σύνθεση εμπερικλείει τεχνικές παιξίματος της βιόλας με μοναδικό τρόπο, αφού συνήθως δεν απαντώνται όλες και σε συνδυασμό στο σύγχρονο διεθνές ρεπερτόριο του οργάνου. Παράλληλα, παρουσιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε υποβοηθούν τον εκτελεστή. Για τον λόγο αυτό κρίνεται ένα από τα πλέον κατάλληλα από εκπαιδευτικής και παιδαγωγικής άποψης για τον εκτελεστή της βιόλας.

[Ανδρέας Γεωργιάς, 14-5-2014]